Anul VII. 15 Aprilie, 1913. Nr. 8.

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIEAȚA BISERICEASCĂ.

— APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. —

REDACTOR:

Dr. NICOLAE BĂLAN.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIIU, STRADA REISSENFELS, 11.

CUPRINSUL:

SIBIIU.
TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.
1913.

Anul VII. 15 Aprilie, 1913. Nr. 8.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei. Un număr 50 fil.

RUGĂCIUNEA DE „DESLEGARE“ LA MORŢI.

(Un caz din vieaţa pastorală).

În ediţiunile cele vechi ale Euchologionului se află două rugăciuni sub titlul: ***Rugăciune de iertăciune la morţi, carea se ceteşte de Arhiereu, iară la nevoe şi de Preot.*** (d. e. Molitvelnic, Sibiiu, Tipografia diecezană, 1864). Prima rugăciune se începe cu cuvintele: Doamne Dumnezeul nostru, cela ce cu înţelepciunea Ta cea negrăită ai făcut pe om din ţărână, — iar a doua: Stăpâne mult milostive Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul nostru. — Rugăciunile acestea în ediţiunile mai noue s'au pus la Rânduiala înmormântării lumenilor imediat după Evanghelie şi Ectenia morţilor (d. e. Euchologiu, Bucureşti Tip. Cărţ. bis. 1896). În ediţiunile mai vechi rugăciunile aceste s'au pus separat de Rânduiala înmormântării, poate din cauza că, precum s'ar puteà deduce din titlul lor, în vechime numai arhiereul aveà dreptul să le cetească, şi numai mai târziu s'a dat autorizare şi preoţilor să le poată cetì, şi de aceea se şi pun acum în cuprinsul slujbei dela înmormântare.

Din titlul rugăciunilor şi din faptul, că acestea se pun acum în cuprinsul Rânduelii dela înmormântare şi încă înainte de Încheere (Apolis, Otpust), trebuie să deducem, că acelea totdeauna au aparţinut şi aparţin şi azi ritualului dela înmormântare şi astfel trebuie să se cetească la toate înmormântările lumenilor fără deosebire. La înmormântarea pruncilor, a monahilor şi a preoţilor lumeni nu-i prescris să se cetească.

Preoţii numesc de comun rugăciunile acestea «rugăciunea de deslegare», cum se amintesc şi la sfârşitul Învăţăturei cum se face

înmormântarea la S. Paşti, ceeace însă, precum vom vedeà mai jos, nu e corect, căci nici titlul şi nici cuprinsul lor nu justifică această numire.

La cetirea acestor rugăciuni sunt mai multe obiceiuri. Unii preoţi le cetesc (totdeauna lângă sicriu) stând în picioare, iar alţii îngenunchind (poporul totdeauna îngenunche). Pe unele locuri nu se cetesc amândouă, ci numai una, şi iarăşi nu imediat după Evanghelie şi Ectenia morţilor, ci imediat înainte de Apolis, iar pe alte locuri nu acasă ori la biserică, ci la mormânt, înainte de a pune trupul în mormânt. Cauza la diferenţiarea obiceiurilor acestora zace în Molitvelnicele cele vechi, în care nu se face amintire unde să se cetească. Alte obiceiuri mai sunt, că la cetirea acestor rugăciuni de «deslegare», când ajunge preotul la pasajul: Desleagă pe adormitul robul tău (N), respective: Însuţi preabunule Împărate! Prin mine smeritul şi nevrednicul robul tău iartă robului tău (N) — binecuvântă cu mâna pe mort făcând semnul crucii spre el; pe alte locuri în decursul cetirei acestor rugăciuni i se pune preotului sub genunchi o merindare; iarăşi pe alte locuri preotul pune capătul epitrachilului preste cosciug.

Un abuz urît se face pe unele locuri la cetirea acestor rugăciuni prin presiunea morală ce o fac unii preoţi asupra erezilor răposatului prin aceea, că folosindu-se de neştiinţa şi de durerea cea mare şi proaspătă a acestora pentru cel mort, rugăciunile acestea de «deslegare» le cetesc dând mâna dreaptă preste sicriu cu rudenia cea mai de aproape, acoperind mânile amândurora cu capătul epitrachilului — în semn, că eredele ori rudenia aceea se obligă a le plătì canonul ce l-au dat mortului când l-au spovedit, precum şi taxele stolare de înmormântare, căci altcum toate păcatele mortului vor cădeà pe sufletul acelei rudenii; şi pentruca rudenia să ştie ce canon s'a dat răposatului înainte de moarte, când s'a mărturisit, preotul respectiv îl descopere rudeniei între patru ochi sub sigilul mărturisirei.

Abuzul acesta este de condamnat din mai multe puncte de vedere, şi anume: *a*) nici celor sănătoşi şi nici muribunzilor nu este permis să se dee în mărturisire canoane ce nu le pot împlinì ei înşişi, căci pentru păcatele lor ei înşişi trebuie să se şi canonească, iar muribunzii nu au vreme şi putinţă ca să-şi împlinească canonul; *b*) pentru păcatele altora nu pot fi făcuţi alţii

răspunzători (excepţie păcatelor străine), căci s'ar face nedreptate; *c*) prin descoperirea canonului se rupe sigilul mărturisirei şi astfel se discreditează însaşi taina mărturisirei şi în fine *d*) ca urmare a motivului dela lit. *a*) astfel de canoane împlinite de alţii, la presiunea preotului, nu folosesc mortului nimic.

Nici nu vorbim apoi de taxele stolare, căci acelea necondiţionat trebuie să i-se plătească preotului, dacă rămâne avere după ce-l răposat şi dacă sunt stabilite în ordine legală; iar dacă rămâne avere după cel răposat şi erezii nu vreau să i-le plătească, atunci le poate scoate prin execvare; dar astfel de presiune morală nu-i permis să facă asupra lor pentru ele.

Pentruca să se încunjure însă preste tot astfel de incorectităţi, muribunzilor, conform spiritului canoanelor să se dee numai de acele penitenţe, cari le pot împlinì ei, precum: însemnarea cu semnul crucii, rostirea de rugăciuni, ori cel puţin să-şi pună gândul la Dumnezeu, căindu-se în sine de păcate şi rugându-se lui Dumnezeu ca să li-se ierte.

Dacă s'ar tolerà astfel de abuzuri, atunci mulţi credincioşi înrăutăţiţi nu s'ar mărturisì până în oara morţii, numai pentruca să nu le ştie nimeni păcatele şi pentruca în vieaţă să nu fie siliţi a face ei penitenţă pentru ele. Şi cazurile acestea nu sunt rare, mai cu seamă la oamenii cei avari şi la cei săraci.

Cel mai condamnabil abuz se face însă prin faptul, că mulţi preoţi deneagă unor morţi cetirea acestor rugăciuni, ori o fac pendentă dela împlinirea anumitor condiţiuni din partea celor vii. Unii nu cetesc păcătoşilor mai notorici, d. e. concubinarilor, aceste rugăciuni, pentrucă n'au trăit după poruncile lui Dumnezeu şi nu s'au mărturisit şi aşa cu bună credinţă vreau să înfricoşeze pe popor dela păcat; iar alţii nu le cetesc, pentrucă respectivii răposaţi nu le-au plătit competinţele preoţeşti şi astfel vreau să terorizere pe cei vii, ca să le plătească ei în locul lor, silindu-se ca nici ei să nu le rămână datori cu acelea; iarăşi alţii nu le cetesc pentrucă la mărturisire n'au căpătat deslegare de păcate, şi aşa mai departe.

Greşesc însă şi unii şi alţii. Ceice deneagă cetirea acestor rugăciuni în bună credinţă pentru moralizarea poporului, greşesc, pentrucă nu-şi pricep deajuns chemarea pastorală şi nu înţeleg caracterul şi cuprinsul acestor rugăciuni; iar ceice purced pentru

terorizarea poporului ca să le plătească competinţele preoţeşti de frica aplicării astorfel de mijloace, greşesc, pentrucă ei ca păstori sufleteşti pun mai presus interesele lor materiale personale decât mântuirea sufletelor credincioşilor lor, pe când păstorul cel bun, după zisa Mântuitorului, trebuie să-şi pună chiar şi sufletul său pentru oile sale.

Dar să motivăm incorectitatea acestei denegări mai de aproape.

Oricum a trăit cineva în vieaţă, şi ori a fost ori n'a fost mărturisit, şi ori a căpătat ori n'a căpătat legătură nedeslegată în taina mărturisirei — dacă acela a murit ca membru legal al bisericei noastre, atunci rugăciunea de «deslegare» dela înmormântare necondiţionat trebuie să i-se cetească, de ar fi căzut chiar şi «sub blăstămul tatălui său, sau al maicei sale, sau sub blăstămul său, *sau pe vreunul din preoţi a amărît, şi dela dânsul a luat legătură nedeslegată; sau în grea afurisenie dela Arhiereu a căzut, şi prin nebăgare de seamă, şi prin lene n'a dobândit iertăciune»*, cum se zice tocmai în această rugăciune, căci cel puţin la moarte toate trebuie să se ierte din partea noastră.

Apoi rugăciunea de «deslegare» dela înmormântare este parte integrantă şi cea mai esenţială rugăciune din întreg ritualul înmormântării, şi fără cetirea ei, respective prin denegarea cetirei ei, toate rugăciunile cuprinse în cântările şi cetirile celelalte dela înmormântare n'au nici un rost, căci prin denegarea cetirei acestei rugăciuni se revoacă oarecum toate celelalte rugăciuni pentru iertarea păcatelor repauzatului şi aşa întreg oficiul înmormântării devine de prisos şi venim în contrazicere cu noi înşine.

Sunt unii preoţi, cari susţin, că cetindu-se rugăciunea de «deslegare» dela înmormântare la toţi repauzaţii fără deosebire, adecă şi celor ce nu s'au mărturisit niciodată în vieaţă, ori nu s'au mărturisit în decursul boalei înainte de moarte, ori în mărturisire n'au căpătat deslegare de păcate, — atunci şi aceştia ar căpătă deslegare de păcate, respective li s'ar deslegă şi păcatele legate în taina mărturisirei, fără să se fi mărturisit. — Lucrul însă nu stă aşa, căci păcatele se pot legă şi deslegă numai în taina mărturisirei şi nu şi prin rugăciunea de deslegare dela înmormântare, căci aceasta, ca întreg ritualul înmormântării, nu are caracter sacramental, ci iertând mai întâi noi pe cel repauzat de toate câte ne-a greşit nouă, în rugăciunea de deslegare dela în-

mormântare ne rugăm numai simplu lui Dumnezeu, ca și Dumnezeu să-l ierte de toate păcatele lui, adecă și de cele ce nu le-a mărturisit, ori eventual îi sunt legate prin taina mărturisirei și nu-l deslegăm.

Una este a ne rugà și alta este a deslegà, ceeace foarte clar se vede și din textul rugăciunei de «deslegare» dela înmormântare și din textul sentinței de deslegare dela mărturisire. În textul sentinței de deslegare din taina mărturisirei se zice: «și eu nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te desleg de toate păcatele tale»; prin cuvintele acestea într'adevăr se efectuește o deslegare sacramentală, căci preotul vorbește în persoana primă, dar în numele lui Iisus Hristos, la care se roagă mai nainte să ierte penitentului păcatele și dela care a primit puterea legării și deslegării în taina preoției, întocmai ca judecătorul, care pronunță sentința în numele Majestății Sale regelui, dela carele a primit puterea să judece, pedepsind ori achitând pe cel acuzat. Dar în textul rugăciunei de «deslegare» dela înmormântare preotul nu vorbește în persoana primă și nu desleagă el însuși pe cel repauzat, ci se roagă numai lui Iisus Hristos, ca să-l ierte și El pe penitent și apoi să-l deslege El, pentru rugăciunile Preacuratei și pururea Fecioarei Maicei Sale Maria și ale tuturor sfinților săi; acesta este înțelesul textului din rugăciunea aceasta: «Desleagă pe adormitul robul tău (N) de păcatul cel sufletesc și trupesc». Deci în rugăciunea de «deslegare» dela înmormântare nu e vorbă de o deslegare sacramentală, ci numai de o rugăciune de iertăciune, cu carea suntem datori între toate împrejurările tuturor repauzaților fără deosebire, căci altcum n'am puteà nici vorbì de «cinstea cea din urmă» față de ei.

Dacă am atribuì putere sacramentală și rugăciunei de «deslegare» dela înmormântare, ca și sentinței de deslegare dela mărturisire, — atunci per abusum am sporì numărul sacramentelor, căci am face și din ritualul înmormântării sacrament, până când toate sacramentele se pot administrà numai celor vii, ca mijloace de iertare de păcate și de sanctificare, și nici decum și celor morți. Afară de aceea ne-am arogà o putere, ce nu ni s'a dat, căci asupra celor morți nu ni s'a dat nici o putere de legare și de deslegare și am cădeà în eresia bisericei papistașe despre indulgențe. Apoi câte abuzuri s'ar puteà face cu rugăciunea aceasta, cum, durere,

vedem că se și fac, atribuindu-i-se caracter sacramental, nici nu mai vorbim.

Astfel, pe cei răposați noi nu-i putem ţineà legaţi nici prin denegarea cetirei rugăciunei de «deslegare» dela înmormântare și nici îi putem deslegà prin cetirea acestei rugăciuni; dar suntem datori a ne rugà lui Dumnezeu pentru ei, ca să le ierte și El și să-i deslege El de toate păcatele, atât de cele nemărturisite, cât și de cele legate în taina mărturisirei, căci asupra celor morţi noi nu mai avem nici o putere de legare și deslegare. — Dacă am aveà și această putere, atunci per abusum am puteà legà și deslegà pe cine vrem și astfel ar devenì superfluă chiar și judecata cea din urmă, rezervată lui Dumnezeu, și toate posturile, rugăciunile, milosteniile și Sfintele Liturghii ce le facem pentru cei morţi încă n'ar aveà nici un rost, căci celor legaţi nu le-ar folosì nimic, iar cei deslegaţi nu ar aveà lipsă de ele. Dar totuși trebuie să săvârşim aceste fapte ale îndurării, căci noi nu ştim pe cine iartă și pe cine nu iartă Dumnezeu, fie acela legat ori deslegat în taina mărturisirei; căci se pot face și greșeli în taina mărturisirei, fie din partea penitentului, fie din partea preotului și aşa chiar și numai pentru repararea acestor greşeli trebuie să se cetească rugăciunea de «deslegare» dela înmormântare tuturor răposaţilor.

Dar să punem cazul că cineva într'adevăr n'a trăit după poruncile lui Dumnezeu și nu s'a mărturisit niciodată în vieaţa lui, ori în mărturisire n'a căpătat deslegare de păcate, însă n'a fost excomunicat și a murit ca membru al bisericei. — Oare putem denegà chiar și unora ca aceştia cetirea rugăciunei de «deslegare» la înmormântare? Nu le-o putem denegà, căci tocmai în rugăciunea aceasta se zice, că de ar fi chiar și amărît pe vreunul din preoţi și dela dânsul a luat legătură nedeslegată, sau în grea afurisenie dela arhiereu a căzut și prin nebăgare de seamă și prin lene n'a dobândit iertăciune, ne rugăm lui Dumnezeu să-l ierte și să-l deslege de păcatul cel sufletesc și trupesc.

Denegând cetirea acestei rugăciuni ar fi și o răsbunare nedeamnă și păcătoasă din partea preotului asupra răposatului, care nu se mai poate însuși apărà, și apoi ar însemnà a-l mai da și dispreţului public chiar atunci când prin celelalte cetiri și cântări dela înmormântări ne rugăm lui Dzeu pentru iertarea păcatelor

lui și îi dăm «cinstea cea din urmă». Aceasta însă nu-i iertat la nici un caz, căci Hristos chiar fiind răstignit pe cruce se rugà lui Dzeu Tatăl, ca să ierte pe ceice l-au răstignit, căci nu știu ce fac, și noi încă ne rugăm, tocmai cum ne-a învățat El: «și ne iartă nouă păcatele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri».

Mai rămâne de examinat motivul, că denegarea cetirei acestei rugăciuni la păcătoșii notorici ar contribuì foarte mult la moralizarea poporului, căci oricum, nimeni nu vreà ca să fie dat disprețului public chiar la înmormântare înaintea poporului. — Eu neg însă hotărît efectul ce se atribue acestei denegări, căci din cazurile concrete ce le cunosc, știu pozitiv, că la membrii familiei și la cei buni în loc de mângăiere le cauzează numai durere și indignare contra preotului, iar celor înrăutățiți le procură tocmai preotul numai bucuria păcătoasă a celorce se bucură de răul altora, și așa în cei buni se deșteaptă numai sentimentul urei asupra preotului, iar celor răi, în loc să se îmbunătățească, li se întăresc și mai mult sentimentele cele rele, în loc să li se deștepte cele bune, și astfel nici cei buni nu se întăresc în sentimentele cele bune, și nici cei răi nu se lasă de cele rele.

Dar să punem cazul, că prin astfel de terorizări preotul totuși înfricoșează barem pe unii dela păcat. Este însă oare aceasta o îndreptare adevărată, precum cred unii? Nu este! — Căci celce se ferește de păcat numai de frica disprețului public ori de frica pedepsei și nu și din iubirea către Dzeu și către deaproapele, acela nu este îndreptat, căci ori păcătuește numai în ascuns, ori nu săvârșește nici fapte bune, și așa este ca pomul cu fructe rele ori fără de fructe, care se taie și se aruncă în foc, cum zice Mântuitorul.

Alte sunt mijloacele pentru îndreptarea poporului, și nu terorizările de felul acesta. Excepție fac în privința aceasta numai legările în taina mărturisirei, interdictele și afuriseniile dela arhiereu, cari însă, precum vedem din rugăciunea de «deslegare» dela înmormântare, deși ar fi rămas neiertate și nedeslegate în sens sacramental, dar la moartea credincioșilor totuși ne rugăm lui Dzeu să le ierte și deslege El și pe acestea. Apoi e altă întrebare, ce face Dzeu în astfel de cazuri după atotputernicia și preamilostivirea Sa, întrebare la care noi nu putem răspunde, dar

suntem datori a iertà şi a ne rugà lui Dzeu pentru toţi răposaţii fără deosebire, căci la moarte toţi trebuie să iertăm pe toţi şi pentru toate.

Acesta e sensul rugăciunei de «deslegare» dela înmormântare, și precum am văzut din titlul şi cuprinsul ei, nu este rugăciune de deslegare, ci numai de iertăciune, ceeace de sine înţeles, nu e tot una.

De încheiere observ, că purcezând dintr'un caz concret, Preaveneratul Consistor arhidiecezan din Sibiiu, într'un ordin din 10 Septemvrie 1896 Nr. 4361 Bis. se exprimă despre rugăciunea aceasta în chipul următor: «Ce se ţine de rugăciunea de deslegare la morţi, parohul este îndatorat a o cetì cu ocaziunea tuturor înmormântărilor fără considerare la persoanele dela cari parohul are pretensiuni, căci rugăciunea aceea este parte intregitoare a oficiului bisericesc de înmormântare».

Același preot în timpul din urmă a denegat cetirea acelei rugăciuni altui răposat, din motivul, că acela n'a trăit după poruncile lui Dzeu și n'a fost mărturisit. E întrebare acum, că oare în cazul de faţă corect a purces ori ba? Eu cred, că n'a purces corect nici acum, și așa, în urma celor zise mai nainte, rămâne în valoare concluziunea, că: ***rugăciunea de «deslegare» corect zis: rugăciunea de iertăciune dela înmormântare trebuie să se cetească cu ocaziunea tuturor înmormântărilor fără considerare la persoana cuiva,*** căci e parte întregitoare a oficiului bisericesc de înmormântare, cum zice și Preaveneratul Consistor arhidiecezan.

Gavriil Hango,
presbiter.

Dacă sufletul n'ar fi altceva decât un product al corpului, care n'ar trebuì să fie el supus totdeauna acestuia şi să asculte de el, iar nu să-i poruncească? Nu este oare o contrazicere a afirmà că sufletul este produs de către acela pe care-l stăpâneşte şi împotriva căruia se luptă vieaţa întreagă în diferite chipuri, acum disciplinându-şi corpul cu severitate prin gimnastică si medicamente, acum păşind mai blând prin sfaturi şi admonieri în contra poftelor, a mâniei şi a fricei, şi toate acestea sufletul le face ca şi când ar stà de vorbă cu o a doua fiinţă din om.

Plato.

F. Thomas.

CHESTIUNI VITALE.

VII.

Să trăeşti — Pentru ce?

(Răspunsul).

Vieaţa e o datorie de împlinit, nu o plăcere.
Vinet.

Orice om sincer, care-şi consultă conştiinţa şi bunul simţ, nu se va puteà mulţămì niciodată cu explicaţiile date de lume asupra acestui subiect: Să trăeşti — Pentru ce? La cetirea rândurilor din capitolul precedent se va fi ridicat, fără îndoială, în multe spirite o protestare energică. Cel puţin îndrăsnesc să cred. E vorba acum să găsim o soluţie care să poată satisface conştiinţa.

Acest lucru îl voiu încercà şi eu, fără să mă laud, natural, că am epuizat acest subiect care ar cere un volum întreg spre a fi tratat în fond. Fiecare cetitor va hotărî apoi, în conştiinţa lui, care soluţie i se pare mai bună, amintindu-şi că e vorba de una din chestiunile, care merită din partea noastră atenţiunea cea mai serioasă.

Dacă am înţeles bine pe savanţi, planeta noastră n'are de loc valoare în ea însăşi, fiindcă va ajunge «un mormânt gigantic, care se va rostogolì în tăcere prin profunzimile nepătrunse ale cerurilor stinse».

Astfel, dar, numai locuitorii pământului au valoare şi dintre ei eu cred că, în prima linie, stăpânii planetei, adecă oamenii, după cum pe o corabie nu ne interesează corabia, ci aceia pe cari-i poartă corabia. Planeta noastră s'ar puteà asemănà, deci, cu unul din transatlanticele încărcate cu călători. Dar aceste corăbii n'au nici o raţiune de a fi, dacă nu merg către un scop anumit, spre un port, în care trebuie să ajungă.

Ce însemnează asta, decât că generaţiunile omeneşti, care se succed aici pe pământ, au înaintea lor un loc de destinaţie către care se îndreptează vrând, nevrând? Vieaţa ar fi dar o călătorie pe mare, mai mult sau mai puţin lungă, mai mult sau mai puţin uşoară, cu un punct de plecare, un punct de sosire şi un scop al acestei sosiri. Fără să contrazicem datele ştiinţii, ci prelungind doar liniile, pe care ni-le trage ea, întrezărim ceva din soluţia căutată, dacă afirmăm că vieaţa este o călătorie pe mare.[1]

[1] Insemnează asta că pământul e condamnat să piară şi că, prin urmare, trebuie să rămână totdeauna un loc de suferinţă şi de moarte? Nu credem. Credem mai de grabă, cu o convingere din ce în ce mai fermă şi mai veselă că, chiar dacă el e chemat să dispară, asta nu se va întâmplà decât după ce se va stabilì pe el împărăţia lui Dumnezeu. Această împărăţie, mai curând sau mai târziu, se va stabilì aici pe pământ şi pretutindeni în univers. Altminteri, Hristos, Regele, nu ne-ar fi învăţat să ne rugăm lui Dumnezeu: «Vie împărăţia Ta! Facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pre pământ!»

Să luăm o altă comparaţie din vieaţa de toate zilele.

Noi toţi trebuie să fi trecut prin şcoale, care ne-au pregătit pentru chemarea noastră pământească. Toţi am primit o educaţie dela părinţi sau dela învăţătorii noştri. Vieaţa pământească nu ne aminteşte ea oare acest timp de şcoală? Căci, la urma urmei, oricât de înaintaţi în vârstă, oricât de instruiţi am fi, noi recunoaştem zilnic că mai avem multe lucruri de învăţat şi cei mai învăţaţi constată cei dintâi acest lucru. Suntem, dar, pe pământ la şcoală. De aci expresiunea întrebuinţată aşa de des: Şcoala vieţii. Niciodată nu vom ajunge pe pământ să zicem: «Mi-am terminat educaţia; nu mai am nimic de învăţat.» Şi dacă, din întâmplare, ar vorbi cineva astfel, ar dovedi prin asta că e un mare ignorant şi nimic mai mult.

Vieaţa e deci o şcoală, un timp în care ne educăm. Dar, orice învăţare are un scop. Nu ne ducem la şcoală pentru şcoală, ci ne ducem spre a ne instrui în vederea unui scop. Când acesta e ajuns, şcoala încetează. Scopul vieţii nu-l ajungem pe pământ, deoarece aici noi suntem totdeauna la şcoală. El e aiurea, şi generaţiunile omeneşti sunt nişte grupe de elevi, care se formează pentru o carieră viitoare.

Dar, va zice cineva, la ce poate servi acest timp de preparare? Să formeze oameni cât se poate de complecţi. Trebuie ca sub influenţa a mii de împrejurări din vieaţa noastră, să devenim personalităţi complecte pe acest pământ. Omul nu se naşte persoană, ci ajunge persoană.

Dupăce a fost individ al unei specii, el e chemat apoi să ajungă persoană, creând, apoi desvoltându-şi personalitatea şi, în acest sens, se poate zice că e creator şi că participă la activitatea lui Dumnezeu.

Pământul ar fi deci un mare atelier, în care s'ar formà personalităţi, şi vom vedeà că altfel el n'are nici un sens.

Marele Vinet ziceà: «Vieaţa e o datorie de împlinit, nu o plăcere. Ea nu e nici o zi de sărbătoare, nici o zi de doliu, ci o zi de lucru». Gândiţi-vă bine şi veţi vedeà, că această datorie nu înseamnă nimic, dacă n'are ca rezultat formarea unei personalităţi libere, făcute în vederea unei destinaţiuni superioare. Spre a lucrà la desvoltarea fiinţei noastre, avem la îndemână instrumente, care ne sunt de mare folos. Deşi aceste instrumente n'au totdeauna mare valoare în ele însele, au însă valoare prin rezultatele, pe care le pot produce. Se aseamănă cu jucăriile care n'au importanţă decât prin aceea că sunt necesare desvoltărei copilului. Puţin impoartă, in definitiv, că acesta din urmă, după un anumit timp, îşi strică calul de lemn, păpuşa sau soldaţii de plumb, cu care se jucà. Puţin impoartă că, mai curând sau mai târziu,

aceste obiecte presară pământul cu sfărâmăturile lor. Esențialul e ca facultățile copilului, exersându-se cu aceste jucării, să se fi desvoltat în vederea lucrurilor vârstei mature. Vine un moment când ceeace înveseleà pe copil nu-l mai înveselește, — probă evidentă de progresele pe care le-a făcut.

Lucrurile pământești servesc deasemenea la desvoltarea omului. Priviți mai întâi pământul, această jucărie enormă, de care oamenii se servesc de atâtea și atâtea veacuri. Câte lucruri conține el, lucruri pe care omul le descopere treptat-treptat, pe măsură ce se civilizează, fără să mai vorbim de acelea care-i rămân de descoperit. Puțin ne impoartă că într'o zi pământul va devenì un mormânt, dacă cel puțin ipoteza savanților se va realizà. Nenumăratele construcțiuni de tot felul, cu care îl acopere omul, pot fi fără folos, — indiferent — chestia e dacă omul s'a servit de ele pentru desvoltarea lui și dacă omenirea și-a ajuns scopul prin el. Planeta poate să se rostogolească singură în infinit și chiar să se descompună: ea nu-și va fi împlinit mai puțin destinația ei, servind ca loc pentru desvoltarea a mii și milioane de generații omenești.

Și chemarea cuiva, oricare ar fi ea, nu joacă ea oare un rol tot atât de important în formarea personalității noastre? Nu e vorba numai de a câștigà parale, fabricând anumite obiecte, mai mult sau mai puțin folositoare, ori împlinind cutare sau cutare carieră, mai mult sau mai puțin cu vază: îndărătul acestei rutine, care caracterizează aproape toate vocațiunile pământești e altceva. Această rutină își are și ea rațiunea ei de a fi. Prin ea omul se perfecționează treptat-treptat, numai să știe să se ridice deasupra domeniului material. Aceasta e cel puțin singurul motiv care poate face pe umilitul lucrător și pe modesta servitoare, să se bucure fiecare de poziția sa. Ei trebuie să se convingă bine că, împlinindu-și datoria conștiincios, pot face, în total, tot atât de mult ca și advocatul care pledează la tribunal, ca și deputatul din sfatul țării sau bancherul care strânge capitaluri necesare pentru mari întreprinderi.

Admirabil e deasemenea și celalalt instrument numit corp, organism foarte complex, care ne permite nu numai să trăim pe acest pământ și să intrăm în legătură cu lumea materială, dară ne ajută și la desvoltarea facultăților noastre superioare. Într'un sens, corpul omenesc e totdeauna acelaș și totuși, cum variază el, după rasă și temperament!

Există însă instrumente de desvoltare și mai prețioase, care sunt destinate să dureze mult timp, transformându-se: vreau să vorbesc de acel mare organism, care se numește omenire și de acele organisme mai puțin mari, cuprinse în cel dintâi și care sunt patria

şi familia. N'avem oare în ele trei sfere, care se pătrund una pe alta, şi în care are să se desvoalte activitatea omului? Sau trei ateliere, care servesc omului să facă ucenicia afecţiunilor pentru care este chemat?

Mai întâi familia, acest cerc intim unde începem să iubim: într'un sens, în vieaţa familiară se găsesc toate afecţiunile: iubirea filială, iubirea frăţească, iubirea conjugală, iubirea de părinţi, cea din urmă fiind cea mai importantă. Câte ocaziuni pentru inima omenească de a se desvoltà! Ce minunată instituţiune e familia cu frecările ei nenumărate! Nu e ea oare un admirabil angrenaj, ca o maşină de luminat, unde individul e prins cu toate colţurile lui, cu toate asperităţile lui şi cu egoismul lui, care, graţie frecărilor, vor dispărea treptat-treptat? Şi cum se perfecţionează angrenajul, când copiii vin unii după alţii, cu individualităţi diferite, întocmai ca nişte pile mici, care desăvârşesc opera dălţii şi a rândelei!...

Insuşi faptul repeţirii neîntrerupte, fie chiar al rutinei, joacă un rol important; căci aici e întocmai ca cu acele pietri preţioase care nu-şi capătă adevărata lor valoare, decât dupăce au trecut prin diferite lustruiri. Regăsim în familie mişcarea vrăbiei pe roata ei, dar cu un element cu totul nou: transformarea şi progresul gradat în mişcare. Vai omului care, neînţelegând scopul vieţei familiare se nelinişteşte, se răsteşte, se supără şi, spre a scăpà de ceeace numeşte «corvadă, angarà», caută distracţii la cafenea sau aiurea!...

Omul, ieşit din copilărie, întâlneşte alăturea de familie un al doilea cerc restrâns. Patria continuă opera familiei. Ea desvoaltă inima, punându-i înainte fiinţe nouă de iubit. Chestiuni de un interes mai general i-se oferă şi el va lucrà la deslegarea lor. Dar foarte repede, se isbeşte de păreri diferite de a lui, întâlneşte o opoziţie la care nu se aşteptà. In sanctuarul intim al familiei el erà ascultat de toţi; îi erà mai uşor să-şi impună părerile lui, dar se expuneà pericolului de a nu vedeà chestiunile decât dintr'o parte, ceeace puteà să-i facă spiritul strâmt şi autoritar. In vieaţa politică şi civilă, din contră, întâlneşte zilnic oameni tot aşa de inteligenţi ca şi el, dacă nu mai inteligenţi, care nu împărtăşesc ideile lui şi care au idei tot aşa de bune, sau poate chiar şi mai bune ca ale lui. Invaţă atunci să judece lucrurile dintr'un punct de vedere diferit de al său! Orizonturile i-se lărgesc.

Astfel se formează partidele, care'şi au desigur şi ele rolul lor, grupând pe indivizi după tendinţele respective. Numai dacă ele s'ar iubi, complectându-se unele pe altele, în loc de a se luptà şi urî! Fiecare partid, luat în parte, nu reprezintă decât o parte a adevărului, nu adevărul întreg. Acesta nu va puteà fi ajuns

decât trăind în unire. Ce înseamnează asta decât că, colectivitatea aceasta mare, numită patrie, joacă un rol important în desvoltarea fiinţei omeneşti?

Tot aşa e când dela patrie ne ridicăm la omenire; şi ea e un atelier minunat pentru desvoltarea personalităţilor şi ea contribue la lărgirea inimei omului, procurându-i un obiect mult mai vast de iubit. Cu cât omul e mai civilizat, cu maniere mai bune, cu atât înţelege că fiecare popor îşi are rolul lui, că, făcând să dispară numai unul, ar însemnà să producem un gol în familia omenească. Fiecare reprezintă anumite idei, anumite tendinţe particulare, pe care trebuie să le apropiem unele de altele, spre a ajunge la un tot într'adevăr organic!

O! dare-ar Dumnezeu ca această noţiune de fraternitate să prevaleze! Nu s'ar mai vedeà atunci ridicându-se atâtea bariere între popoare; fortăreţele s'ar distruge îndată; militarismul s'ar desfiinţà şi ar economisì în folosul statelor sume de bani incalculabile. In loc să facă răsboiu, popoarele s'ar apropià. Prin unirea lor ar face minuni. Fraternitatea universală, iată la ce ar trebuì să tindă toate sforţările oamenilor cinstiţi; şi dacă ar isbutì s'o ajungă vor fi lucrat mai mult pentru desvoltarea omului, decât toţi savanţii lumei, căci iubirea omului e una din cele mai importante rotiţe din mecanismul universal, care serveşte la desăvârşirea noastră aici.

Nu merg mai departe cu enumărarea acestor instrumente puse în mânile noastre spre a ne desvoltà. Cele ce preced sunt de ajuns, spre a ne face să înţelegem că, îndărătul aparenţei rotiţei, există un plan providenţial, care se desfăşură dela sine numai prin jocul diferitelor rotiţe indicate mai sus. Aceste instrumente e drept că sunt departe de a fi desăvârşite; adesea chiar, sunt, nu zic rele, dar prea imperfecte.

Acest caracter de imperfecţiune este el oare un bine sau un rău? Eu cred că e un bine şi asta se dovedeşte printr'un fapt de experienţă zilnică: e cunoscut că un lucrător bun va ştì totdeauna să tragă folos dintr'o unealtă rea.

Mai mult: defectuozităţile acestei unelte îl vor silì să-şi bată capul în aşa fel, încât facultăţile i-se vor desvoltà cu atât mai mult. Cei mai mari inventatori, n'au avut adesea în mâni decât instrumente foarte rele. Nevoia e mama industriei. Nevoia face virtutea. De acì marele număr de oameni distinşi şi folositori ţărei lor, cari au eşit din clasa populară. Obligaţiunea de a-şi asigurà existenţa, munca aspră pentru câştigarea pânii zilnice, uneori chiar privaţiunile sunt o pregătire mult mai bună pentru o vieaţă comodă, decât o vieaţă uşoară, în care tânărul are totul în abundenţă. Ne putem îndoì că Edison ar fi ajuns marele elec-

trician pe care-l ştim, dacă ar fi avut avere şi dacă grijile celor săraci i-ar fi fost străine. Câţi tineri n'ar fi jucat un rol folositor în ţara lor, dacă ar fi avut o situaţie modestă! De asemenea, ceeace am puteà dorì mai bine unora din ei, ar fi pierderea bogăţiei, obligându-i la lucru. E bine să spunem aceasta şi s'o repetăm mai ales acelora care doresc binele altuia şi care-şi închipuesc că ar fi mult mai folositori dacă ar fi bogaţi.

Tot aşa e şi cu celalalt instrument, numit corp. Unul se plânge de sănătatea lui delicată, de sistemul nervos prea sensibil, fără să-şi închipue că aceste imperfecţiuni îşi au şi ele rolul lor în desvoltarea personalităţii lui. Cine ştie dacă unealta particulară, pe care o are în mână, nu e tocmai aceea care-i convine mai bine în împrejurările prin care trece şi în vederea scopului pe care vreà să-l ajungă. Ni-se vorbeşte de copii foarte bine crescuţi, cari datorează lucrul acesta tocmai sănătăţii delicate a mamei lor. Ingrijirile cu care i-a înconjurat, i-a silit să se uite pe ei înşişi spre a se gândì la alţii. Ah! dacă am ştì uneori să ne ridicăm deasupra materiei şi să zărim imposibilul, ar rămâneà uimiţi, văzând cât de bine e organizat totul pe pământ, spre a face din pământ, nu zic un loc de delicii, nu desigur, ci laboratorul cel mai bun pentru formarea personalităţilor omeneşti.

Cu o condiţiune însă: Să ne înţelegem bine ce va să zică o personalitate complectă şi care-i idealul, pe care trebuie să-l ajungă omul. Organismul omenesc e sediul nu numai al unei vieţi vegetale sau animale, ci şi al unei colecţiuni de vieţi, care se suprapun unele peste altele. S'a zis: Omul e un microcosm, adecă o lume în mic. Ideea e justă, fiindcă descoperim la el toate vieţile, care există pe acest pământ: vieaţa minerală, dacă se poate vorbì de vieaţă în combinaţiile chimice care se petrec în materie, vieaţă vegetală şi vieaţă animală. Dar la aceste vieţi diferite la om se mai adaugă una nouă şi anume, vieaţa morală, care trebuie să stăpânească peste toate celelalte şi să facă din om o personalitate morală.

Această vieaţă morală constă în a luà din ce în ce mai mult conştiinţă de noi înşine; a ne ridicà mai presus de determinismul materiei, spre a intrà în lumea libertăţii, prin săvârşirea binelui; a lua conştiinţă de noi înşine, a recunoaşte în adâncul fiinţei noastre o lege obligătoare, expresiune a unei voinţe superioare omului, a ascultà de această lege şi, prin chiar faptul acesta, a devenì liberi şi sfinţi: iată evoluţia vieţii morale, propusă omului, singura care, în definitiv, dă valoare existenţei pământeşti. Ea e coroana tuturor vieţilor de pe pământ, fiindcă prin vieaţa morală şi numai prin ea, materia ajunge să se supună pe deplin spiritului. Suprimaţi vieaţa morală şi existenţa omului de-

vine un non sens. La întrebarea: Să trăești — pentru ce? nu se poate da atunci nici un răspuns. Acest lucru e așa de adevărat, încât, cu tot curentul materialist și necredincios, care târește pe atâţi contemporani de ai noștri, ideea pe care ne-o facem despre valoarea omului se transformă încetul cu încetul, pe măsură ce omenirea progresează. In copilărie apreţiem mai mult forţa musculară, frumseţea fizică. In urmă, bogăţia, o casă, echipagii frumoase, veștminte luxoase; apoi talentele intelectuale și artistice și la urmă valoarea morală primează asupra tuturor celorlalte. Un om se preţuește după vieaţa lui morală. Ce înseamnează asta decât că adevărata vieaţă a omului e vieaţa morală? Toate celelalte ajung la ea, dupăce au făcut-o cu putinţă. Aparenţele pot contrazice uneori această teză. Să treacă numai ani, veacuri chiar, și se va vedeà ce inviorare se poate produce în spiritul oamenilor, din cauza cutărui sau cutărui personaj istoric.

Prin urmare esenţialul pe pământ pentru un individ nu e de a aveà facultăţi superioare, avere mare sau cunoștinţe vaste, ci de a căutà să realizeze idealul moral, pe care conștiinţa lui i-l arată. Numai acest ideal e adevăratul ideal, căci numai el e la îndemâna tuturor.

Dacă privim din alt punct de vedere, vedem și mai mult importanţa vieţii morale în fiinţa omenească. Această vieaţă face ca omul să caute pe semenii săi spre a se unì cu ei prin iubire și a formà astfel o adunare de fiinţe morale. Se poate afirmà chiar, că idealul moral nu se poate ajunge pe deplin decât în colectivitate. Nu că individul trebuie sacrificat întregului, deoarece întregul depinde de indivizi și pentru întreg e necesar ca aceștia să-și ajungă deplina lor desvoltare. Mi se pare că aici avem un fel de acţiune și reacţiune; individul contribue la binele tuturor și binele tuturor contribue la binele individului. Cu alte cuvinte, omenirea formează un organism vast, o familie imensă, ai cărei membri sunt solidari între dânșii. Scopul vieţii pământești, prin urmare, e de a-i face să formeze diferite grupări naturale, inconștiente, ca să zicem așa, grupări voluntare și libere, un regat de fiinţe morale, trăind unele pentru altele și unele cu altele pentru Dumnezeu.

Știm că există un anumit număr de regnuri care corespund diferitelor vieţi semnalate adineauri: regnul mineral, vegetal și animal. Omul, prin corpul său, face parte, vrând-nevrând, din toate trei, însă el e chemat să intre în chip liber într'un regn superior, regnul fiinţelor morale, căci numai acì își poate ajunge deplina desvoltare a personalităţii lui. De altfel nimeni nu e forţat să intre în acest domeniu.

Toţi sunt candidaţi, însă puţini devin membrii și asta printr'un act liber de voinţă.

Acest lucru ne sileşte să facem un pas mai departe. Trebuie să constatăm că pe pământ, acest regat, această împărăţie, e doar schiţată. Ea nu-şi poate ajunge aici deplina desvoltare, căci moartea răpeşte neîncetat pe aceia care fac parte din ea. Familia e mereu sdruncinată din cauza înclinărilor acelora care o compun. Numai într'o patrie mai bună îşi va puteà ajunge creatura spirituală deplina desvoltare. Scopul vieţii pământeşti e deci vieaţa vecinică. La întrebarea: Să trăeşti—pentru ce? vom răspunde, în ultima analiză: Ca să înveţi să trăeşti vecinic.

Doar observaţi că numai aşa va ajunge omul la fericire. S'a pretins că fericirea e scopul vieţii. Nu cred că e chiar aşa, căci atunci ea ar fi un element care ar servì la alimentarea egoismului nostru. Nu e mai drept oare să zicem, că fericirea e doar un scop secundar al vieţii? Probă că cel mai bun mijloc de a o ajunge e de a nu căutà fericirea ta proprie, ci pe a altuia. Adevărata fericire, de altă parte, nu e aceea pe care ne-o poate da pământul, ci e de ordin superior şi vine de sus.

Ştim cu toţii din experienţă, că lucrurile noastre cele mai curate şi cele mai adânci au fost lucrurile conştiinţei. Numai prin aceste bucurii am întrevăzut o lume a fericirei, mult mai presus ca sărmanul nostru pământ. Erà o adiere de vânt, care ne anunţà vârful muntelui.

Par'că aud o obiecţiune, pe care mulţi cetitori mi-o vor face: Toate acestea sunt lucruri frumoase, dar imposibile de realizat. Noi ne aflăm într'o lume, unde stăpâneşte desordinea şi ceeace vedem noi e departe de a corespunde descrierii d-voastre. Ştiu şi studiul viitor, va aveà ca obiect tocmai constatarea răului care ne înconjoară şi aflarea cauzei lui. De data asta nu vreau să termin fără a vă spune un cuvânt din Evanghelie. Dacă cunoaşteţi creştinismul autentic, acela a lui Hristos, veţi observà că scopul lui nu e scopul unei biserici sau al unei teologii particulare, ci acela pe care vi-l voiu spune îndată. Acest scop e dublu! E vorba mai întâi, de a pune pe om în stare să-şi formeze personalitatea lui, redându-l lui însuşi, ca să zic aşa. Omul atunci se simte că e o fiinţă personală, a cărui valoare stă în conştiinţă. In urmă, acest om reconstruit şi creat din nou trebuie să facă parte dintr'o împărăţie superioară, tocmai prin această creare din nou, pe care Evanghelia o numeşte Renaştere. Această împărăţie nu e alta decât împărăţia cerurilor sau împărăţia lui Dumnezeu, expresiune pe care o întâlnim în Evanghelie de 43 de ori în gura lui Iisus Hristos. El se dă ca întemeietorul acestei împărăţii. Ca să putem face parte din ea, trebuie mai întâi să fim ai Lui. Deasemenea, nu cred că un om va puteà ajunge pe pământ scopul real al vieţii lui, fără a fi creştin. Numai creştinismul ne dă

un răspuns satisfăcător la întrebarea: Să trăeşti? Pentru ce? A voì să te lipseşti de Iisus Hristos, înseamnă a nu ştì pentru ce trăeşti, înseamnă să te lipseşti de vieaţă.

Aş vreà să adresez cetitorilor mei o înştiinţare solemnă, dacă până în prezent au privit vieaţa în chip uşuratic ca un joc sau numai ca o afacere pământească. Să ştie bine deci: Vieaţa e ceva serios, prea serios, fiindcă de ea depinde eternitatea noastră. De altminteri n'au decât să asculte vocea conştiinţei. Niciodată vocea ei nu e aşa de solemnă, ca atunci când ne vorbeşte de scopul vieţii.

De altă parte, acelora dintre cetitori, cari sunt trişti şi descurajaţi gândindu-se că vieaţa lor prea e materială, fiind ocupaţi cu un lucru manual neîntrerupt, care pare a nu aveà nici o uşe vecinică, le voiu zice: Nu vă amăgiţi! Vieaţa voastră nu e inutilă dimpotrivă ea poate aveà, o poartă mare, prea mare; căci nu e vorba, înainte de toate, de a produce cutare sau cutare operă pământească, mai mult sau mai puţin durabilă: Ceeace cere Dumnezeu dela noi e ca, cu ajutorul lucrurilor, luptelor şi chinurilor noastre, să ne desvoltăm fiinţa morală şi să devenim membri ai împărăţiei vecinice. La urma urmei, pe patul de moarte, se strâng toate vocaţiunile şi toate poziţiunile. Un singur lucru ne interesează atunci: Scopul pentru care am trăit aici pe pământ. Curaj dar! Vieaţa noastră are o valoare infinită, fiindcă ea conţine în genere eternitatea noastră întreagă.

Când Regele Solomon puse să se construiască măreţul templu din Ierusalim, ni se spune că toate pietrile întrebuinţate la această clădire trebuiau tăiate în cariere şi aduse gata, astfel că nu se auzeà nici un sgomot, fiecare fiind aşezată, fără vreun instrument de fier, la locul ei determinat mai dinainte. Tot sgomotul se făceà în carieră.

Tot aşa e şi cu omul, această piatră vie, care trebuie să ocupe într'o zi un loc oarecare în edificiul spiritual, care se construeşte încet, încet, în lumea nevăzută. Pe pământ avem cariera cu sgomot, activitatea ei mistuitoare, lucrul ei neîncetat şi desordinea ei aparentă. Sus, construcţiunea se preface într'o ordine desăvârşită într'o armonie sublimă, fiecare ajungând la punctul destinat, la lolocul determinat de mai nainte.

Unica afacere pe acest pământ, singura care are interes, la urma urmei, e ca fiecare să se lase cu deplină încredere în voia Marelui Arhitect, spre a fi tăiat, sculptat, lustruit cum i-se va păreà Lui mai bine şi după planul pe care numai El îl cunoaşte. A consimţì la asta însemnează a arătà că am înţeles scopul vieţii, însemnează a recunoaşte adevăratul ei rost.

Vieaţa pământească nu e decât un minut, dar un minut, în care se regulează o afacere vecinică. *Dim. I. Cornilescu.*

O PROPUNERE ÎN CHESTIA MONOGRAFIILOR BISERICEȘTI.

Nu se ştie, ce ne aduce ziua de mâne. Asupra noastră fulgerele se încrucişează răsboinic, nori prevestitori de zile grele se îngrămădesc mereu. Seninătatea dispare şi cu ea orice nădejde de mai bine. Ce organizaţie bisericească, politică şi culturală ne făureşte viitorul, e mister. Şcoalele însă ni se risipesc, *sectarii* se înmulţesc, şi credinţa slăbeşte. Şi nu ne cunoaştem nici prezentul nici trecutul. Fie împrejurările bune sau rele, avutul nostru naţional e bine să ni-l cunoaştem temeinic. Dar o istorie a neamului românesc din Ungaria nu există. Nu avem o istorie a organizaţiei mitropoliilor și a diecezelor noastre, decât într'o formă mancă şi fragmentară.

Veneratul Consistor din Oradea-mare la 1904, în conformitate cu concluzul sinodului eparhial de sub Nr. 55, pentru întocmirea istoriei diecezei Aradului, a trimis către toate oficiile parohiale subordonate o circulară, îndatorindu-le să alcătuiască aşa numitele «Cronici bisericeşti».

Şi ca să înlesnească preoţilor această lucrare, a dat şi câteva puncte de mânecare, din care extragem următoarele. Poate se va găsì cineva, ca să le utilizeze.

1. .....«În cronică se va expune hramul bisericei, materialul din care e edificată, este zugrăvită sau ba, şi ce reprezintă? În care an s'a edificat? În ce stare se găseşte biserica, bună, mediocră, ori slabă? Cine sunt ctitorii sau întemeietorii bisericei? Când și prin care episcop s'a sfinţit? Înainte de întemeierea bisericei de astăzi, existat-a altă biserică mai veche? La ce an și prin cine s'a întemeiat cea mai veche biserică în comună? Care sunt datele despre existenţa ei? Pe lângă datele istorice preotul va expune aici povestirile și tradiţiunile rămase din bătrâni relativ la trecutul bisericei în respectiva comună.

2. Ce cărţi are biserica, înregistrând pe rând nu numai cărţile cele sfinte, ci tot felul de cărţi, ce se vor găsì în biserică transcriind sau decopiind frontispiciul sau titlul întreg al fiecărei cărţi cu numele autorului sau traducătorului, locul și anul tipăririi, cum se află pe carte cu numeri cirilici, iar în cărţile cărora le

lipseşte titlul, va indicà pe scurt în câteva rânduri materia despre care tractează?

3. Fiecare preot va transcrie şi copià per extensum şi întocmai inscripţiile ce se vor găsì, pe antimisul de pe sfântul prestol, ori pe alte antimise mai vechi, pe păreţii şi pe clopotele bisericei, sau pe cutare monument (cruce) din preajma bisericei, precum şi toate însemnările ce se vor găsì în cărţile bătrâne sau pe tăblile lor indicând titlul cărţii din care a scos însemnarea şi numele proprietarului.

4. Pentru fiecare biserică parohială preotul va arătà anul dela care există, cele mai vechi matricule ale botezaţilor, cununaţilor şi reposaţilor şi de atunci purtatu-s'au matricule fără întrerupere sau cu întrerupere şi din care an lipsesc? Pe lângă matricule mai are biserica, oficiul parohial vreo colecţiune de alte documente, de pildă, «Protocoalele circularelor» bătrâne, şi din care ani? Are şi avut-a comuna bisericească familii istorice, vrednice de pomenire sau cu diplome nobilitare şi dela care domnitor şi din care an datează diplomele nobilitare? Care sunt numele acelor familii? Cine au fost din timpurile cele mai vechi preoţi în comună? Cine e astăzi preotul, ce şcoli a absolvat, pe lângă teologie? Când şi prin care episcop s'a hirotonit? De câţi ani e, şi câţi ani de serviciu are?

5. Tot în «Cronica bisericei» preotul va arătà începutul şi istoricul şcoalei în comuna sa, cu numirea învăţătorilor cari au funcţionat până în prezent, materialul din care e zidită şcoala, şi starea ei de astăzi.

6. Care e numărul familiilor şi numărul sufletelor în parohie? Câţi ştiu cetì şi scrie din credincioşii bisericei? Ce persoane sau bărbaţi mai însemnaţi au eşit şi s'au distins în cursul timpului din respectiva comună?

7. Cât pământ propriu are biserica şi cât are şcoala? Cât pentru dotaţiunea preotului şi cât pentru dotaţiunea învăţătorului? Are biserica vreun fond sau vreo fundaţiune pentru cutare scop filantropic sau cultural, din ce constă şi cât capital reprezintă?»

Au trecut zece ani de atunci, dar cu toate acestea puncte de orientare pentru scrierea, chiar a unei monografii bune din Bihor

însă o monografie completă n'a văzut lumina tiparului. Cronicele însă s'au scris și s'au trimis Veneratului Consistor. Ele însă în general formează o muncă de mântuială, lipsite de valoare istorică. Se bazează mai mult pe ipoteze, tradiții locale și nu pe documente.

Totuși am mers cu un pas înainte. S'a desvoltat gustul pentru strângerea de acte și documente. Prea C. Sa părintele vicar, Vasile Mangra a și publicat în «Biserica și Școala» o serie bogată de documente prețioase referitoare la dieceza Aradului. Tot așa Sfinția Sa Moise Popoviciu și regretatul Sever Secula, iar dl Nicolae Firu, fost învățător în Oradea-mare scoate de sub tipar: «Date și Documente din trecutul bisericei ortodoxe din Oradia-mare», «Date și documente din trecutul școalelor române din Bihor». În anii primi «Revista Teologică» încă publicase o serie de articole judițioase asupra trecutului Românilor din Bihor.

Până unde s'a ajuns cu lucrările pregătitoare pentru întocmirea istoriei diecezei Aradului, nu se știe. În arhiva comitatului Bihor însă și a episcopiei rom.-cat. de Oradea-mare, zac încă multe documente neconsultate. Ele ar aruncà lumină asupra trecutului nostru nebulos. La comitat chiar se face o nouă aranjare a arhivei și poate, că documente de interes pentru noi, vor fi aruncate în foc.

Chestia monografiilor merită să ne preocupe mereu. E de mare importanță pentru trecutul nostru.

Dacă în felul cum a fost contemplată de Veneratul Consistor arădan, n'a ajuns la un rezultat mulțumitor, munca nu trebuie lăsată în jumătate, ci continuată și pusă pe alte baze.

În privința aceasta eu aș aveà următoarea modestă propunere.

Fiecare Consistor să facă monografia parohiilor de sub jurisdicțiunea sa, *după protopopiate.* Fiecare protopop, cu ajutorul preoților mai iscusiți să facă istoricul comunelor din tractul său. Materialul adunat și întocmit să se trimită Consistoarelor, unde, neapărat, cu bărbații distinși ce-i avem acolo, va fi din nou pieptănat și dres. Punctele mai sus indicate din circulara Veneratului Consistor arădan formează puncte de orientare. Să se mai adaugă însă altele privitoare la starea economică, culturală și etnografică. Să nu lipsească nici fotografii de interes, de a bisericilor, clădirilor școlare, economice și culturale, precum și altele.

Fiecare Consistor să întocmească pentru tipar un volum de mai multe sute de pagine. Volumul ar puteà fi întocmit în forma cum sunt scrise monografiile comitatelor.

Aşa socot eu, că s'ar puteà eternizà în formă neperitoare starea comunelor noastre. Ar formà un izvor nesecat de cunoaştere a trecutului nostru. Şi nu-i o muncă atât de grea, ce pe lângă râvnă şi voie să nu se poată înfăptuì.

Las această idee la judecata celor chiemaţi.

Senin.

IN CHESTIA ORGANIZĂRII CONFERINŢELOR PREOŢEŞTI.

— O propunere şi o anchetă. —

Dorinţa vie a preoţimii noastre de-a se constituì într'un corp capabil de-a desvoltà o activitate mai intensivă în interesul culturii proprii şi a chemării pastorale, e pe cale de-a se realizà. Ideea acestei organizări a format un punct din programul revistei noastre, de aceea îndată la început am sulevat-o şi am militat pentru înfăptuirea ei. (Vezi: «Rev. Teologică» a. 1909 pag. 349 şi următ.). In curând au venit însă alţii, cari, prin propaganda ce-au făcut-o în jurul acestei chestiuni, le-a succes să o compromită înaintea arhiereilor noştri şi să provoace opoziţie în publicistica dela noi. Văzând noi cum o idee salutară a fost făcută odioasă, a trebuit să o abandonăm până la o ocazie potrivită. Ocazia a sosit. In sesiunea trecută a sinodului arhidiecezan, subsemnatul a făcut următoarea propunere:

«*Având în vedere, că numai o preoţime cultă, plină de devotament şi cu rândurile închegate printr'o unitate de vederi şi acţiuni, poate satisface multelor îndatoriri ale chemării sale în zilele noastre;*

având în vedere, că pentru continua cultivare şi pentru sprijinul reciproc al preoţilor noştri întru îndeplinirea chemării lor grele trebuiesc căutate mijloace şi create instituţiuni corăspunzătoare, precum există asemenea instituţiuni în alte biserici şi la alte confesiuni;

având în vedere, că o astfel de instituţiune sunt şi conferinţele preoţeşti, cari au fost introduse şi la noi de Inaltpreasfinţitul nostru arhiepiscop şi mitropolit Ioan, dar cari, aşa cum există astăzi, ne-

având o legătură mai strânsă între ele, nu pot produce dorita unitate de vederi și acțiuni în sânul întregei preoțimi din arhidieceză, nu pot îndeplinì lucrări mai mari, cari numai prin întovărășirea puterilor se pot îndeplinì, cum sunt: publicarea unei reviste religioase pentru popor, tipărirea Sf. Scripturi, tipărirea de cărți teologice și moralizătoare, acordarea de ajutoare preoților infirmi și familiilor celor lipsite, înființarea unui azil pentru orfanii de preoți, zidirea aici în centru a unei case pentru găzduirea preoților, și alte asemenea opere de binefacere;

având în vedere, că conferințele noastre preoțești nu au organe executive și astfel multe hotărîri foarte salutare ce le aduc, rămân numai pe hârtie, ceeace are drept urmare, că se descurajează preoțimea și se împedecă multe lucruri folositoare pentru biserică;

având în vedere, că asociarea preoțimii altor biserici și confesiuni pentru promovarea culturii proprii și pentru realizarea unor scopuri creștinești de binefacere, au dat roade foarte bune; în fine

având în vedere, că însași preoțimea noastră în repețite rânduri a cerut și cere teren pentru o mai intensivă activitate prin întovărășirea puterilor, propun:

*Să fie autorizat consistorul arhidiecezan, ca până la viitoarea sesiune sinodală să alcătuiască un proiect pentru o nouă organizare a conferințelor preoțești, dându-le un **comitet central** compus din un număr de reprezentanți ai conferințelor preoțești tractuale și dintr'un reprezentant al arhiereului și consistorului, iar conferințelor tractuale dându-le câte **un comitet ca organ executiv** al lor. Scopul acestei nouă organizări a conferințelor va fi celce l-au avut și până acum, și cel indicat în această propunere, precum și alte scopuri salutare, pe cari le va fixà consistorul.*

In proiectul de organizare se vor indicà și mijloacele spirituale și materiale pentru realizarea acelor scopuri».

Propunerea aceasta sinodul a transpus-o consistorului arhidiecezan spre studiare, iar consistorul, în ședința senatului bisericesc dela 11 Iunie a. c., a predat-o propunătorului cu însărcinarea ca să studieze chestiunea și până la 31 Dec. a. c., să compună «*un proiect pentru o nouă organizare a conferințelor preoțești*».

Planul acestei nouă organizări e schițat în liniamente generale în însași propunerea. Acea nouă organizare va fi o desvoltare și

consolidare a conferinţelor preoţeşti tractuale, cari există de mai mulţi ani, fiind întroduse la noi în arhidieceză de I. P. S. nostru arhiepiscop şi mitropolit *Ioan Meţianu.*

Celce a urmărit cu atenţiune activitatea acestor conferinţe a putut constatà şi lucruri bune, dar şi multe defecte şi lacune în alcătuirea lor. Aceste lacune trebuiesc înlăturate prin noua organizare, care n'are să consteà în altceva, decât în desvoltarea mai departe a unei opere existente deja de mai mulţi ani.

Pentru ca în proiectul de organizare, pe care are să-l elaboreze subsemnatul din însărcinarea Prea Ven. Consistor arhidiecezan, să se cuprindă toate ideile bune şi dorinţele salutare ale preoţimii noastre, *rog pe on. cetitori ai acestei reviste* (ori din care dieceză ar face parte) *să binevoiască a mi le comunicà, fie pe cale privată, fie cu dorinţa de-a fi publicate în această revistă,* ale cărei coloane vor stà deschise pentru acest scop.

Când proiectul va fi gata, se va publicà în această revistă, împreună cu motivarea ce i se va dà, pentru a fi supus din nou aprecierii cetitorilor, — şi numai după aceea va fi înaintat forurilor noastre bisericeşti. Vestim deci cu bucurie pe cetitorii noştri că o justă dorinţă a lor e aproape de realizare.

Vom mai revenì asupra acestei chestiuni şi pentru ca să înlăturăm anumite nedumeriri ce s'ar puteà furişà în sufletele unora.

Dr. N. Bălan.

DORIM CONFERINŢE PREOŢEŞTI GENERALE!*)

Cu vre-o 8—10 ani înainte de aceasta, am făcut în conferinţa preoţească din protopopiatul nostru, al Bistriţei, propunerea, ca să se ceară dela forurile superioare bisericeşti întroducerea conferinţelor generale preoţeşti.

Îndemn la această propunere mi-a dat o întâmplare.

Călătoriam la Budapesta în o afacere a comunei mele. Pe cale m'am întâlnit cu un preot ungur romano-catolic — bun cunoscut — care încă călătoreà la Pesta. Între altele l-am întrebat în ce afacere călătoreşte, şi el mi-a răspuns că toţi preoţii

*) Acest articol l-am primit în zilele trecute şi ni-e bine venit ca un fel de ecou la propunerea făcută în sinodul arhidiecezan pentru o nouă organizare a conferinţelor preoţeşti tractuale. Nota Red.

rom.-cat. din întreagă ţara, sunt chemaţi la Budapesta, ca să se consulteze asupra unor *afaceri* de mare importanţă a bisericei lor, şi mai ales asupra autonomiei catolice. Intru cât nu ar puteà merge toţi preoţii, atunci protopopiatele sau districtele lor să-şi aleagă câte 2—3 dintre cei mai de seamă preoţi, cari să iee parte la congres. De atunci m'a preocupat ideea, că oare n'ar fi bine şi nu ar trebuì ca şi noi, preoţimea românească ortodoxă, să avem câte un congres general în tot anul, în care să pertractăm interesele generale şi comune ale preoţimei noastre, bine înţeles în cadrele constituţiunei noastre bisericeşti. In chestiunea aceasta am şi făcut o propunere motivată, în conferinţa noastră preoţească.

Organele competente însă n'au luat în considerare această propunere şi n'au aprobat-o.

Nu din vanitatea de a fi eu urzitorul unor instituţiuni nouă, ci din curată iubire de neam şi biserică sulevez din nou această chestiune şi rog pe toate conferinţele preoţeşti să o studieze şi trateze din toate punctele de vedere.

Acum când toată lumea tratează diferite chestiuni şi interese în fel de fel de conferinţe, ca: politice, economice, sociale, ştienţifice etc., acum când învăţătorimea noastră, fără deosebire de confesiune, s'a adunat în o conferinţă generală a tuturor învăţătorilor români din Ungaria şi Transilvania, unde au tratat chestiuni de interes vital pentru ei, acum când fraţii gr.-cat. fără autonomia, constituţia şi organizaţia noastră, pledează pentru un congres al întregei preoţimi române gr.-cat. — întreb: oare încă nu a sosit momentul ca să ne întrunim şi noi, preoţimea ortodoxă română, în conferinţe generale preoţeşti, în tot anul odată?

Să cercetăm dacă interesele noastre reclamă întroducerea congreselor, respective conferenţelor generale preoţeşti, ori nu.

Poate mi-s'ar răspunde din vre-o parte, că avem conferinţe preoţeşti în fiecare protopopiat; acolo se poate tratà tot ce atinge vieaţa noastră ca preoţi. Da, ştiu şi eu aceasta; însă mi-se va concede să constat, că o hotărîre luată de o conferinţă singuratică, nu va aveà niciodată acea influinţă şi rezultate, ca tot aceeaşi hotărîre, luată însă de totalitatea preoţimei în conferinţă generală.

Vreau să fiu scurt, căci cred că fiecare cetitor şi mai ales fiecare preot va înţelege ce vreau să zic.

Să căutăm câteva afaceri, cari numai tratate în conferenţe generale preoţeşti, prin hotărîri aduse de acestea, pot fi obligătoare pentru întreaga preoţime şi pot aveà influinţă hotărîtoare asupra vieţii noastre biserieeşti şi asupra preoţimei, şi prin aceasta asupra întregului organism viu al bisericii noastre naţionale.

Ca să nu apar egoist, voiu începe cu unele de caracter general bisericesc şi naţional:

1. Lupta împotriva indiferentismului religios.

2. Combaterea sectelor religioase ce se ivesc în sânul bisericei noastre.

3. Combaterea patimilor, ce peste tot bântue şi stăpânesc poporul nostru.

4. Consultări asupra intereselor noastre bisericeşti, şcolare şi economice, ce cad în sfera de activitate a preoţimei.

5. Consultări asupra activităţii culturale, sociale, economice şi politice a preoţilor.

6. Consultări asupra referinţelor şi legăturilor ce le avem cu statul, în toate ramurile vieţii publice, ca cetăţeni ai statului — etc. etc.

Cred că hotărîri luate în conferinţele generale preoţeşti — referitor la chestiunile de sus şi la acelea pe cari le voi înşirà mai jos, precum şi acţiunile pornite pe baza acestor hotărîri, ar aveà efect sigur, ar duce mai iute la scop şi ar aveà influinţe foarte binefăcătoare asupra fiilor neamului şi bisericei noastre.

Chestiunea, carea ar atinge direct preoţimea ar fi:

7. Asigurarea şi ameliorarea stărei materiale a preoţilor şi a familiilor lor.

La acest punct s'ar puteà discutà:

a) cauza congruei;

b) întrucât s'ar puteà, uniformizarea, dară la toată întâmplarea regularea stolelor preoţeşti;

c) înfiinţarea unei Reuniuni de înmormântare a întregei preoţimi din mitropolie, eventual din fiecare dieceză separat;

d) înfiinţarea a unui fond preoţesc, respective augmentarea fondului existent arhid. menit pentru salarizarea preoţilor;

e) înfiinţarea unui institut de credit şi economii special al preoţimei;

f) înfiinţarea de alte fonduri şi fundaţiuni etc.

Cam acestea, cred eu, ar fi în general obiectele, cari ar puteà fi şi ar trebuì tratate în conferinţele generale preoţeşti.

Mai amănunţit voiu tratà această chestiune, când voiu vedeà că a prins rădăcini în preoţimea noastră, şi că aceasta va face mişcarea necesară pentru realizarea ideei.

De aceea rog pe fiecare frate în Hristos să studieze această chestiune, şi întrucât o va aflà necesară şi realizabilă, în conferinţele preoţeşti să ceară dela organele competente întroducerea conferinţelor gen. preoţeşti.

Nu intenţionez de loc — departe de mine gândul, — ca să facem o instituţiune separatistă, de sine stătătoare, dimpotrivă: doresc ca aceste conferinţe să se întroducă în cadrele legilor şi normelor noastre bisericeşti, sub auspiciile organelor superioare ca o întregire a conferinţelor preoţeşti de până acum.

Pentru orientare comunic şi ideea ce o am despre organizarea acestor conferinţe. Acestea să se compună din câte 2—3 preoţi din fiecare protopopiat, aleşi de conferinţele preoţeşti. Conferinţa primă să se convoace de arhiereu sau de delegatul său; aceasta se va constituì din 3 în 3 ani alegându-şi din sinul ei pe prezident şi pe ceialalţi amploiaţi. De aici încolo conferinţa îşi va hotărî agendele sale.

Am eşit cu această idee, în credinţa că realizându-se, noi, preoţimea, vom aduce un mare folos neamului şi bisericii noastre, uniţi fiind în un mănunchiu şi nu răsleţi, cum suntem astăzi în conferinţele tractuale.

El. I. Dan
preot.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Pocăiţii

cuvântări bisericeşti de **Dr. N. Brînzău** preot gr.-cat. în Vulcan.

Secta pocăiţilor s'a încuibat binişor în organismul neamului nostru, deşi principiile lor de credinţă nu şi le propagă închegate într'un sistem unitar şi bine definit. Faptul, că ea totuşi prinde rădăcini de statornicie se datoreşte numai apostolatului fanatic, pe care îl desvoaltă apostolii pocăiţilor. Oamenii aceştia ştiu să îşi încopcie prapaganda de slăbiciunile poporului şi exploatându-le pe acestea fără de a întimpinà cea mai slabă rezistenţă le succede să-şi altoiască veninul rătăcirii în sufletele ţăranilor

creduli. Succesul li-l uşurează şi mai mult însaşi nepăsarea elementelor puse la conducere, cari în cele mai multe cazuri nu sunt în stare să opună rezistenţa cuviincioasă acestor porniri distructive.

Aici zace primejdia principală pentru biserica şi neamul nostru. Preoţii şi învăţătorii noştri, de ceilalţi intelectuali nici nu vorbesc, nu au pregătirea biblică necesară de a-şi *şti apără credinţa şi biserica proprie.* Această slăbiciune pocăiţii o cunosc şi de aceea îşi desvoaltă propaganda fără nici o rezervă bine ştiind, că într'o eventuală polemică ocazională cu preotul sau învăţătorul satului acesta va rămâneà biruit.

Înfrângerea aceasta este apoi pentru sectari chezăşia cea mai bună că credinţa *lor* e cea propoveduită de Mântuitorul.

Însuşi faptul că elementele conducătoare ale satelor noastre observà o rezervă tainică faţă de pocăiţi, că nu cutează să se ridice cu glas energic împotrivă-le, că se feresc de a venì în atingere cu ei, e o armă bună pentru propaganda pocăită.

In temeiul acestor împrejurări nu-i mirare dacă pocăiţii prind teren zi de zi tot mai larg. De aceea nepăsarea sau rezerva noastră de până acum nu mai are rost, câtă vreme paguba ce o sufere biserica din aceasta e din ce în ce tot mai considerabilă. E timpul suprem pentru pornirea curentului de împotrivire care să sdruncine temelia rătăcirii pocăite şi să deschidă ochii oilor rătăcite ca să se întoarcă în staulul adevărului.

Iar munca aceasta care ca multe altele pe noi preoţii în special ne face responsabili pentru eventualele pagube, numai cu o anumită armă o putem săvârşì, luptând cu o pregătire corăspunzătoare, întemeiată pe sf. Scriptură. Pocăiţii se razimă numai pe sf. Scriptură şi noi cu sf. Scriptură trebuie să le dovedim rătăcirea.

*

Uşurarea muncii acesteia se vede că a avut-o în vedere şi păr. Dr. N. Brînzău, paroh gr.-cat. în Vulcan când şi-a publicat predicile împotriva pocăiţilor.

Faptul în sine e laudabil, munca depusă e de respectat şi cu atât mai vârtos intenţiunea nobilă şi curată de a face bine bisericei.

Cartea însaşi luând în seamă greutăţile începutului precum şi lipsa unor îndrumări trebuincioase face faţă multor neajunsuri cu cari se luptă ceice doresc să facă ceva împotriva pocăiţilor.

Fiind vorba de predici ni se îmbie acì unele consideraţii de natură generală.

E incontestabil că în combaterea unei secte face serviciu mare predica. Cel mai bun rezultat îl dă însă polemica, combaterea militantă în mijlocul credincioşilor acelei secte. Predica în acest caz are să cuprindă un singur punct din dogmele sectei şi să exhaurieze materialul corăspunzător întreg cu pilde şi dovezi convingătoare. Pentrucă la caz contrar strici numai cauzei. Arma predicei pe cât e de bună întrebuinţată cuminte pe atât de periculoasă este în mânile superficialităţii.

Dacă predica nu îmbie ascultătorilor dovezi convingătoare pe care la rândul lor să se poată răzimà şi aceştia, ea deschide uşiţa îndoelii, irită curiozitatea celor dreptcredincioşi, cumpăna credinţii se poate apoi uşor clătina în paguba bisericei. Pentrucă pocăiţii ştiu exploatà şovăiala sufletelor îndoelnice.

Din acest motiv, având în vedere lupta pe care trebuie să o purtăm cu toţii pentru desrobirea poporului din ghiarăle pocăiţilor, erà mult mai bine dacă păr. Brînzău îşi îmbrăcà materialul în haina polemicei, disecând toate amănuntele rătăcirii şi pecetluindu-le cu dovezile sf. Scripturi. In forma aceasta cartea erà un manual de mare folos tuturor cărturarilor noştri, pe care toţi o puteau şi erau datori să o întrebuinţeze întru binele bisericei noastre.

Ca predici însă nu le pot luà folosul decât singur preoţii şi şi aceştia aieptându-le potrivit împrejurărilor locale.

Faptul acesta deci este o mică piedecă ce nu îngădue acestei cărţi să se ridice la valoarea pe care ar merità-o.

In firul consideraţiilor de mai sus erà bine dacă autorul poposià mai mult la chestia spovedaniei, a canonului, dacă desvoltà mai pe larg justificarea crucii, icoanelor, prescurilor şi a bisericii ca edificiu, cari dupăcum se ştie sunt puncte principale negate de pocăiţi. Momentele acestea reclamă o tratare largă şi temeinică pentruca să spulbere cu desăvârşire rătăcirea pocăiţilor, cum sunt de pildă capitolele despre botez şi despre tradiţie.

O mică rectificare ni-se mai impune apoi cu privire la numele pocăiţilor. Ei nu sunt nici babtişti nici nazareni nici adventişti. Ei fac abatere dela toate aceste secte. «Hitvallomás-ul» tradus la pag. 161 are foarte multe puncte comune cu pocăiţii noştri în fond însă e confesiunea de credinţă a baptiştilor. Aceştia de ex. admit căsătoria între un bărbat şi o femeie, despărţirea şi recăsătorirea, majoritarea pocăiţilor cultivă amorul liber, baptiştii admit jurământul pe dreptate, precum şi serviciul militar, pocăiţii nu vor să ştie de acestea etc. Pocăiţii şi-au contaminat credinţele din frânturi împrumutate dela sectele de mai sus si dela altele asemenea acestora. Singură numirea ce şi-au arogat-o de «pocăiţi» le dă atributul caracteristic de sectă aparte.

Imprejurarea de mai sus însă nu scade ci dimpotrivă ridică valoarea cărţii câtă vreme combaterea, ce o face, păr. Brînzău acestui «hitvallomás» îmbie arme convingătoare de polemică cu succes.

E adevărat că poc. noştri cei mai mulţi fac parte din organizaţia baptiştilor din Pesta. Dar nu-şi dau seama de diferinţa de credinţă între ei şi aceia. Şi ce e mai trist e faptul, că centrala baptiştilor din Pesta, exploatează pe poc. noştri în favorul fondurilor lor considerându-i pe aceştia de aderenţi ai lor, iar poc. noştri contribue cu obolul lor în firma credinţă că acolo în Pesta e centrala lor. De fapt centrala aceasta prin broşurile ei de propagandă lucrà impotriva pocăiţilor. Faptul acesta do-

vedeşte că poc. noştri încă nu şi-au aflat omul care să le închege credinţele într'un sistem bine ordonat. Ei dibue prin întunerec, conduşi fiecare de chibzuinţa modestelor sale aptitudini intelectuale şi tocmai de aceea o acţiune puternică, din bună vreme din partea bisericei nu va reclamà multă sforţare de a readuce pe cei rătăciţi la vatra adevărului.

Judecând cartea din punctul de vedere dogmatic fiind scrisă fără pretenţii ştienţifice ea nu prezintă nici un moment, care să atingă credinţa noastră ortodoxă. Abstrăgând dela stilul lapidar oficial gr.-cat. de care autorul nu se poate desbărà şi dela unele greşeli de compoziţie cari tradează o prea debilă rutină în scrisul românesc, cartea păr. Brînzău poate da îndrumări bune şi preoţimei noastre ortodoxe în lupta cu pocăiţii.

Luând în seamă împrejurările actuale, luând in seamă fanatismul propagandei pocăite, pe de o parte şi situaţia noastră neajutorată pe de alta, precum şi faptul că literatura bisericească în această chestie e absolut săracă, broşura păr. Brînzău e binevenită şi poate face servicii destul de bune în propaganda pe care datori suntem cu toţii să o pornim împotriva rătăcirii pocăite.

Dr. Seb. Stanca.

CRONICA BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Fă să lumineze lumina ta! Un misionar călătoreà pe mare, ducându-se spre o ţară îndepărtată, ca să vestească evanghelia mântuirii. Într'o noapte din decursul călătoriei a auzit strigătul: «Un om a căzut peste bord în mare!» Auzind acest strigăt desperat, s'a cugetat că oare ce ar puteà el face ca să scape pe bietul om din mijlocul valurilor. Iute i-a venit în minte gândul să meargă în cabina sa şi acolo a aprins o lumінare, pe care a ţinut-o în dreptul ferestrii din păretele corabiei. Îndată după aceea a auzit strigându-se din nou, că omul căzut în valuri a fost salvat şi că salvatorul său a fost acel om care a ţinut o luminare aprinsă în dreptul unei fereşti din păretele corăbiei. La lumina ce s'a răspândit din acea fereastră în întunerecul nopţii, omul care se luptà cu valurile a văzut funia de salvare ce i-o aruncaseră, s'a prins de ea şi astfel a fost scos din gura primejdiei. Întâmplarea aceasta are o învăţătură morală. Ştiţi care e? Mântuitorul ni-a zis: «Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune, să mărească pe Tatăl vostru cel din ceriuri». Fă deci să lumineze lumina ta, lumina morală a fiinţii tale! Poate se va găsì în jurul tău vre-un suflet care, văzând lumina ce o răspândeşti tu, va ieşì din valurile tulburi ale păcatelor, în care a căzut şi se va mântuì.

*

Odinioară şi acum. Într'o galerie de tablouri vechi am văzut doue tablouri, dintre cari unul reprezentà vieaţa creştinilor celor vechi, iar al doilea vieaţa creştinilor din timpul pictorului. Ştiţi prin ce a exprimat

pictorul deosebirea dintre vieaţa creştinilor vechi şi a celor din timpul său? Creştinii vechi erau înfăţişaţi pe primul tablou călătorind pe o corabie ca să mântuească vieaţa celor căzuţi în apele tulburi ale păcatelor. Al doilea tablou înfăţişà mai multe corăbii, al căror personal se luptà între sine ca să-şi răpească unii dela alţii sufletele mântuite şi de-odată cu ele şi gloria de-a le fi mântuit, în vreme ce o mulţime de oameni căzuţi în apă şi luptându-se cu valurile, înzadar îşi ridicau mânile şi implorau ajutorul celor ce se hărţueau între sine pe corăbii. Oare al doilea tablou nu se potriveşte şi pentru timpul nostru?

*

Încredere deplină. Creştinul adevărat trăeşte prin nădejde; dar nu e nădejde creştinească aceea, căreia îi lipseşte încrederea deplină că va ajunge la ţântă. O pildă frumoasă de o asemenea încredere în cele nădăjduite ne dau paserile călătoare, cari, mânate de un tainic instinct, iau toamna direcţia spre ţările mai călduroase. Chiar şi când fac pentru prima oară această călătorie lungă, şi când, deci, nu cunosc ţările spre cari aleargă, ele totuş nu se abat din calea lor, ci înfruntând toate piedecile, ascultă de instinctul pe care l-a sădit Creatorul în piepturile lor. Ele nu se îndoiesc de loc, că dincolo de mare vor găsì livezi frumoase, câmpii roditoare, pomi cu frunze şi cu fructe gustoase. O asemenea încredere neşovăitoare în cele ce le sperăm trebuie să avem şi noi creştinii. Şi o şi putem aveà — prin credinţa în iubirea nemărginită pe care ne-a revelat-o Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos.

*

Calea spre izbândă. *Sunt anumite lucruri* pe cari omul singur trebue să le facă, dacă voeşte să fie mântuit şi apoi să rămână şi pe mai departe îndreptat. Ne-a spus-o aceasta Dumnezeu. Dar cu toate acestea mulţi oameni aşteaptă ca El singur să le facă pe toate şi dacă n'o face, deşi le arătase destul de limpede datorinţele lor, devin îndărătnici şi zic că n'au putut rămânea neclintiţi. Natural că n'ar fi putut fără instrucţiunile necesare. Iată câteva instrucţiuni de astfel:

1. «*Rămâneţi în dragostea lui Dumnezeu*»; aceasta înseamnă să fiţi cu ascultare; ascultarea este dragoste. «Aceasta este dragostea faţă de Dumnezeu, ca să ascultăm de poruncile Lui».

2. «*Căutaţi şi împliniţi toate poruncile Domnului*». Şi dacă tu cumva nu şti ce cere Dumnezeu dela tine, atunci caută în Biblie. Acolo vei găsì totul.

3. «*Siliţi-vă după cele ce sunt de sus*». Asupra acelora să-ţi îndreptezi sufletul tău. Dacă el se va abate, întoarce'l iar, întocmai cum a-i aduce pe un copilaş, care şi-a părăsit locul lui. Dacă însă nu şti ce va să însemneze aceasta «cele ce sunt de sus», atunci ceteşte în epistola către Filipeni cap. 4 st. 8. Dar singur numai în viaţa Mântuitorului vedem noi realizate toate «câte sunt adevărate, respectoase, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt de iubit, câte sunt vrednice de laudă». Noi ne

putem cugetà la toate aceste chiar până'n ziua venirii Sale, dar idealul deplin nu'l vom putea ajunge.

4. «*Păzeşte-te de idoli*». Nu Dumnezeu îţi va depărtà idolii tăi, ci tu trebue s'o faci.

5. «*Inpotriviţi-vă diavolului*». El ne va întoarce iar, dar atunci pentru fiecare nou atac sună aceeaşi regulă: «Inpotriveşte-te lui». «Inpotriveşte-te» nu înseamnă: «Stai pe loc şi te târgueşte puţin cu el», şi şi mai puţin nu înseamnă: «Cedează». Tocmai contianul vrea să zică. Inseamnă, a i spune: «Vezi şi te cară!» Unii oameni îi cedează diavolului la cea dintâi ispită. Alţii aşteaptă până la a mia. Dar amândoi cedează. Dumnezeu însă ne zice: «Inpotriveşte-te lui!» Aceasta ţi e datorinţa.

6. «*Întăreşte-te cu darul*», care e în Isus Hristos. Iar dacă eşti slab atunci caută să câştigi acest dar al Mântuitorului prin rugăciune şi credinţă. Unii oameni încearcă să câştige darul prin rugăciune, dară fără credinţă. Insă zadarnic.

7. «*Cercetează scripturile*», în ele s'a revelat Duhul lui Dumnezeu. El aşteaptă să-ţi iai osteneala şi să cauţi în cartea Lui. Dacă voeşti să înveţi a cunoaşte voia lui Dumnezeu. Biblia îţi va da cele mai preţioase desluşiri. Şi ţi s'a poruncit să înveţi a cunoaşte voia Lui, pentru ca s'o poţi îndeplinì.

8. «*Neîncetat vă rugaţi*». Ce înseamnă aceasta, ne-o spune Ap. Pavel în Filipeni 46: «Intru nimica să nu fiţi îngrijiţi, ci în toate prin rugă şi rugăciune, cu mulţămită să se facă cunoscute cererile voastre lui Dumnezeu». In săptămâna trecută a fost ceva neorânduită în vieaţa ta? Desigur pentrucă nu te-ai rugat mai întâi, altcum ţi-ar fi venit toate bine. Isprăveşti lucrul tău, Dumnezeu şi-l va îndeplini pe al Său Aceasta nu înseamnă să-ţi potriveşti lumea după gusturile tale, ci să-ţi aduci sufletul într'o stare mai bună.

9. «*Bucuraţi-vă întru Domnul*». A te bucurà în Domnul nu înseamnă să te bucuri de relaţiile, de poftele şi de succesele Tale. Bucuria în Domnul e cu putinţă totdeauna, căci Mântuitorul «ieri şi azi şi în veci», e acelaş. Mântuitorul nostru nu se schimbă şi tocmai acest fapt, că el este al nostru e cauza şi temeiul celei mai mari bucurii. Iar când noi ne bucurăm de mântuirea noastră, atunci lucrurile din afară nu mai au nici o putere asupra noastră. Multe avem noi de îndeplinit, dar esenţialul este aceasta. Şi eu cred, prietinilor, că dacă veţi face aceasta nu vă veţi poticnì.

*

Cvincvenalele preoţilor noştri. Proiectul de lege referitor la urcarea dotaţiei preoţimii sau cvincvenale, a trecut deja prin dieta ţării şi prin casa magnaţilor. El va fi deci după toate probabilităţile şi sancţionat. Durere, că nici pe departe nu este în măsură a mulţumì justele pretensiuni ale preoţimei noastre. El este astfel alcătuit, încât e vădită intenţia de a neîndreptăţi pe preoţimea românească. Deosebirea veche între cele două categorii de preoţi şi de dotare a lor, se susţine şi

pe mai departe. La această măsură nedreaptă, s'a mai adăogat alta nouă, întrucât în noua lege se spune, că dotația dela stat nu poate fi mai mare decât venitele din parohie luate de trei ori. Prin această măsură e lovită îndeosebi preoțimea din parohiile mai sărace, deci tocmai acei preoți cari au mai mare trebuință de ajutor.

Zadarnice au rămas toate reprezentațiile ce le-au făcut forurile noastre bisericești, zadarnice și întrepunerea deputaților noștri în cameră și a Prea Sfințiților noștri Arhierei în casa magnaților. Glasul energic al acestor din urmă n'a fost luat în considerare, ci, cel mult, s'a făcut o vagă promisiune că, atunci când împrejurările financiare vor fi mai favorabile, se vor lua în considerare și cererile preoțimei.

Vom reveni. —

Tipicul cultului religios.

Cazuri liturgice, date și indigitări tipiconale pe luna Iunie, Iulie și Aug., 1913.

29 Iunie: Sfinții Apostoli Petru și Pavel. La Vecernie și Utrenie: Toate cântările și cetirile sărbătorii în ordinea care se află în Mineiu.

La Liturgie: Apostolul, Evanghelia și Priceasna sărbătorii.

30 Iunie: Dumineca a IV. după Rusalii, glas 3. voscr. 4. Sâmbătă seara la Vecernie și Duminecă la Utrenie: Cântăm ale glasului din Octoih și ale zilei mineiale, conform prescrierilor tipiconale, indicate la finea Octoihului mare.

La Liturghie: Cântările la Liturgia Sf. Ioan Gură de Aur cu Apostolul și Evanghelia acestei Dumineci.

Sâmbătă în 6 Iulie la vecernie. «Doamne strigat-am» cu 10 stihiri; 7 din Octoih și 3 din Mineiu. «Mărire — De-a dreapta Mântuitorului a stătut Fecioara» din Mineiu, «și acum» — «Prorocul David, carele pentru tine este și a lui Dumnezeu părinte» bogorodicina glasului 4.

La stihoavnă se pun stihirile Octoihului cu stihurile lor, cu «mărire — In cetatea Dumnezeului nostru» din Mineiu, și «și acum — O minune mai mare decât toate minunile cele de demult», dogmatica stihoavnei dela glas 2 din Octoih. După «Tatăl nostru» troparul gl. 4, «mărire — Întru tine părinte cu osârdie», «și acum — Taina cea din veac ascunsă».

Duminecă în 7 Iulie la utrenie. Sf. păr. Toma, glas 4, voscr. 5. Evanghelia la liturghie dela Mateiu: «În vremea aceea trecând Iisus de acea parte în laturea Gergesenilor».

Duminecă în 14 Iulie. Apostolul Achila glas 5, voscr. 6, dumineca ss. părinți dela sinodul al IV-lea ecumenic. Slujba acestei dumineci se descrie pe larg la Mineiu între 13 și 19 zile ale lui Iulie. Evanghelia la liturghie a zilei și a părinților.

Sâmbătă în 20 Iulie. *Sfântul măritul proroc Ilie,* toată slujba din Mineiu.

Duminecă în 28 Iulie. Sf. ap. Prohor, Nicanor, Timon și Parmena. Dumineca a 8-a după Rosalii glas 7, voscr. 8.

Sâmbătă în 3 August la vecernie. «Doamne strigat-am cu 7 stihiri ale Octoihulu și 3 ale Mineiului. «Mărire — și acum» dogmatica glasului 8. Stihoavna glasului 8 cu «mărire — și acum» din Octoih. *Cantor.*